

בעניני הנחת טלית ותפילין קודם זמנם - שיעור 682

I. כללי הענין

(א) זמן ציצית והנחת טלית גדולה לתפלה - עיין בשו"ע (י"ח - ג) שהזמן משיכיר בין תכלת שבה ללכן שבה וכתב הרמ"א דאם לבשו מעלות השחר ואילך י"א דמברך עליו וכן נוהגין אמנם הגר"א פסק כהשו"ע ועיין במ"ב (י"ח - י) דאם השעה דחוקה המיקל להניח מעלות ואילך אין גוערין בו ולכתחלה להמתין מלברך עד משיכיר וכדיעבד אפילו אם בירך קודם עמוד השחר לא יחזור ויברך דדעת הרא"ש דכסות יום בלילה חייב

(ב) זמן הנחת תפילין - עיין בשו"ע (ל - ג) שהוא משיראה את חברו הרגיל עמו קצת ד' אמות ובשעת הדחק מניחם קודם עמוד השחר וכשיגיע זמנו ימשמש בהם ויברך דליכא חשש שמא יישן בהם

(ג) זמן קריאת שמע - עיין בשו"ע (נ"ח - ה) שג"כ משיראה ובשעת הדחק יכול לקרותה עם ברכותיה משעלה עמוד השחר דשפיר קרינן ביה ובקומך

(ד) שכח או אנוס להניח ציצית ותפילין יכול להפסיק בין הפרקים של ק"ש ויברך עליהם (שו"ע ס"ו - ז) וי"א שלא יברך עליהם עד אחר התפלה והכי נהוג לענין טלית (רמ"א) ועיין במ"ב (ט"ו) דתפילין יניחם אפילו באמצע ק"ש כי כל תיבה ותיבה מצוה שיהיה עליו תפילין והוא כמעיד עדות שקר בעצמו ואפילו באמצע הפרק מותר הלבנישה לבד מפרק א' של ק"ש וכתב בפמ"ג דפסקינן כרמ"א דמברך על התפילין ועל הטלית רק אחר התפלה ויש מתירין (לקח הקמח) להפסיק בין גאולה לתפלה להנחת טלית ותפילין אמנם ממ"ב לא משמע כן (אשי ישראל י"ט - הערה ג)

(ה) קודם גאל ישראל יכול להניח תפילין בברכה בשעת הדחק וטלית בלא ברכה ואחר גאל ישראל יניח תפילין בלא ברכה אבל טלית לא יניח (ס"ו - ח)

II. דעת האג"מ

(א) בענין לבישת טלית ותפילין קודם עלות השחר עיין באג"מ (ד - ז) דגם כשנתעטף בציצית קודם היום כשיאור היום א"צ להסיר טליתו דכיון שמשמש בו יכול לברך דאין לחלק בין תפילין לציצית ולכאורה ליכא כלל ענין רק מעלה במשמוש דאין המשמוש עושה כלום להברכה אלא שהוא כדי שיהיה היכר מעשה לקיום המצוה בשעת הברכה שודאי כשמקיים מצוה בלא ברכה עבר על חיוב מצות הברכה דרבנן דלכן צריך לברך אחר ישתבח קודם הקדיש

(ב) עיין באג"מ (ד - ו) שמחדש דשוין תפלה מעלות השחר עד הנץ כמו מאחר שיעור דמעם הנץ עד ג' שעות שלכן כיון שלהתפלל עם הנץ החמה כותיקין כמעט שאי אפשר אין מעלה להתפלל אחר הנץ ונוגע זה רק לענין עדיפות להתפלל עם הצבור כשלא יהיה לו צבור שמתפללין אחרי הנץ

(ג) עוד כתב האג"מ (ב - י) מי שצריך להיות במקום עבודתם בשעות המוקדמות של בוקר קודם עלות השחר למי שאי אפשר להניח תפילין בכל יום יש להתירו להניח תפילין קודם עמוד השחר (שו"ע ל - ג) וגם יכול לברך קודם עלות השחר אם א"א שיברך אח"כ דיש מתירין לברך באופן זה ואין לחייבו להפסיד עבודתו שהיא הפסד יותר מחומש בשביל מצות עשה אך ת"ח יותר טוב שיניח בלא ברכה שספק ברכות להקל אמנם האג"מ (ד - ו) כתב דאין מברכים על הטלית עד 35 או 40 דקות לפני הנץ שזה זמן משיכיר ועיין במ"ב (י"ח - ט"ו) דהמיקל בשעה ד"ח לברך מעלות השחר אין גוערים בו ולכאורה אם אפשר יתחילו בפרשת העקידה 90 דקות לפני הנץ באופן שיתחילו ברוך שאמר רק אחר שיגיע זמן של 72 דקות לפני הנץ שהוא זמן עלות השחר ולהניח טלית ותפילין אחר ברכת ישתבח

ובלוח שלנו כתב שצריך להשהות עד 55 דקות קודם הנץ לטלית ותפילין ודלא כהאג"מ הג"ל

III. עוד הערות

(א) **שנים או שלשה** אומרים קדיש יחד ואחד מקדים אם באים כל אחד תוך כדי דיבור יענה עם הראשון או עם האחרון אמן ויעלה לכולם ואם יש הפסק יענה על כל אחד ואחד (מ"ב ג"ה - ד) ועיין בשע"ת ועיין בפסקי תשובות (ג"ה - ו)

(ב) **צירוף קטן למנין** יש נוהגין להקל בשעת הדחק (רמ"א ג"ה - ד) ועיין במ"ב (כ"ג) רק עם חומש בידו ועיין באג"מ (ז - י"ח) שפליגי הראשונים בזה ודבר שבקדושה בפחות מעשרה הוא רק אסמכתא דמדרבנן ולכן יש להקל וטוב שיהיה הקטן י"ב שנה ואף בלא חומש והש"ץ לא יתפלל בלחש אלא בקול רם ויש חולקין ואבאר

(ג) **לצרף מי שהוא עדיין באמצע שמונה עשרה למנין** עיין בשו"ע (ג"ה - ו) דמצטרף עמהם ועיין במ"ב (ל"ז) ה"ה יותר מאחד ובלכד שישארו רובם שאין מתפללים ויש מחמירים רק באחד והטעם דכל עשרה שהם גדולים שכינה שריא ביניהם ולא דמי לקטן (מ"ב ל"ד) אמנם עיין בשו"ע (קכ"ד - ד) דאם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה והפרישה מתרץ דשכ"ד-ד הוא לכתחלה ונ"ח-ו הוא בדיעבד אבל המג"א (ג"ח - ט) מתרץ שדברי השו"ע (קכ"ד) בשם הרא"ש נדחה אמנם שיטת השו"ע הרב (ג"ח - ז) הוא דהשו"ע (קכ"ד) איירי כשהש"ץ חוזר התפילה צריך תשעה שומעין משא"כ (ג"ח - ו) לענין קדיש וברכו דאין צריך עיין בהרמב"ם (ה"ל) דמוכח שנחשבת תפלה בציבור אמנם הרמ"א בדרכי משה בשם שו"ת מהר"י מינץ (ס"ט) כתב שצריך דוקא עשרה שלא התפללו וכ"כ האג"מ (ב - ב) דאין תפלתם נחשבת כתב"צ והניח בצ"ע על הרמב"ם שדוקא בעשרה השכינה עמהם והוא עת רצון (צרכות ח) ודלא כהרמב"ם אבל לקדושה אפילו ליחיד יכול לאומרה באנשים שכבר התפללו וזה רק בדיעבד לשיטת רש"י אמנם השו"ת יחיה דעת (ה - ז) בשם כמה פוסקים כתב שיש להתיר והמה המג"א (ס"ט - ז) השו"ע הרב (ה) והמ"ב (ח) דששה נקרא בציבור מ"מ יותר טוב שמתפלל בקול רם ולא בלחש

(ד) **באמצע ישתבח** צ"ע אי מותר אז להפסיק ולענות איש"ר וקדושה כי מאמר אחד הוא עד הסוף דדעת החיי אדם דכל ברכה קצרה אסור להפסיק באמצע אפילו לאיש"ר וקדושה וצ"ע (מ"ב ג"ד - ג) וברכה ארוכה אינה אלא כשפותחת בברוך וחותרת בברוך ועיין בפסקי תשובות (ג"ד - ג)

(ה) **מי שהעומדים בעזרת נשים** ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פנים מצטרף עמהם לעשרה וכ"ש דאם בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור ואעפ"כ יותר טוב אם בנקל הוא לו לירד לבהכ"נ שירד דיש מהאחרונים שחולקין על העיקר הדין וסוברין דענינינו אינו דומה לזימון (מ"ב ג"ה - ג)

(ו) **היה עומד חוץ לבהכ"נ** יכול לענות קדיש וקדושה אפילו שאינו מתפלל עמהם (ג"ה - ט) ואפילו בבית אחר רחוק לגמרי (מ"ב ס) אבל אינו חייב (הליכות שלמה פ"ט - הערה ח) וכ"ש אם עומד באמצע הלימוד

(ז) **יש לעמוד** כשעונין קדיש וכל דבר שבקדושה (רמ"א ג"ו - ב) ועד אחר שיסיים איש"ר וי"א שיש לעמוד עד אמן שלאחר יתברך... ואמרו אמן (מ"ב ז) וי"א שא"צ לעמוד אלא שכל קדיש שתופסו מעומד כגון לאחר הלל לא ישב עד שיענה אמן יש"ר ויש לחוש לדברי המחמירים (מ"ב ח)

(ח) **חייב אדם ללכת** או לנסוע להתפלל בצבור אם לפניו עד ד' מיל ולאחריו עד מיל ומשערים שיעור זה לפי זמן ולא לפי הילוך ושיעור זמן הליכת ד' מיל הוא 72 מינוטין (פסקי תשובות 5 - כ)

נפסם לעלוני נשאנת אבי אורי ל' אלילעזר ליפא ב"ר יעקב ארזכי ע"ה אלמי אורתי באשפ רחל ב"ר גרשון מנחם העניק הכפן ע"ה